

juli 1987

Een uitgave van de
bomenstichting

*Dit laantje van ca. 250 m in de Kopsche Hof voert naar een schitterend uitzichtpunt over de Waal en de Ooijpolder. Het wordt gevormd door knotlinden, die jaren geleden voor het laatst werden geknot. Meer hierover leest u in de rubriek 'Waardevolle oude bomen'.
foto: Domien Driessen*

HULP AANGEBODEN

in tuin/park, evt. oppas voor dieren, door actieve jonge vrouw met twee kinderen (13 en 10 jaar) in ruil voor bewoning dienstwoning of koetshuis.

Liefst in het midden of oosten van het land.

Brieven naar het secretariaat van de Bomenstichting; op envelop vermelden "Tuinhulp".

Boomverzorging en de biologie van bomen

een fotogids

door: Alex Shigo, Niels Hvass, Klaus Vollbrecht
144 pagina's, 135 zwart-wit foto's

Nu verkrijgbaar bij de Bomenstichting

f 44,50 (incl. verz.kosten)

Geheel tot Uw dienst.

BANK MEES & HOPE NV

Utrecht, Janskerkhof 15; (030) 31 78 24.

Voorst te: Alblasterdam, Amsterdam, Arnhem, Delft, Dordrecht, Eindhoven, 's-Gravenhage, Groningen, Haarlem, Haren, Heerlen, 's-Hertogenbosch, Rotterdam, Schiedam, Usquert, Vlaardingen, Zaltbommel en Zeist.

Frans van Jaarsveld

Boomverzorging en Verplanting

Overeind 42

3998 JB Schalkwijk

Telefoon 03409- 18 80

BOOMVERZORGING

Pius Floris

WIJ WERKEN AAN EEN FLORISANT BOMENBESTAND

Koningsweg 6, 5211 BL 's-Hertogenbosch, telefoon: 073-133908

Klaas Huizinga en Ton Coops onderscheiden

Na afloop van de zeer geslaagde donateurs/adoptiedag op Kasteel Amerongen op 23 mei j.l. kwamen bestuursleden, adviseurs en medewerkers van het secretariaat van de Bomenstichting bijeen voor een derde feestelijke gebeurtenis. Ten huize van bestuurslid Aart de Veer zou feestelijk afscheid worden genomen van twee mensen, die zich uit de Bomenstichting hebben teruggetrokken.

Ir. A. Coops en ir. K.E. Huizinga werden die avond beiden benoemd tot ere-adviseur vanwege hun bijzondere verdiensten voor de Bomenstichting. Ze kregen de Bomenstichtingspeld en een prachtige schaal, gedraaid uit iepenhout door kunstenaar Joost Kramer.

Ton Coops die wegens tijdgebrek de Bomenstichting vaarwel moest zeggen, is ruim 15 jaar adviseur geweest als vertegenwoordiger van de Vereniging tot Behoud van Natuurmonumenten. Hij vormde tot en met de laatste vergadering een tegenwicht voor de vakmensen bij bestuur en adviseurs, door steeds te wijzen op het ideële aspect en het belang van een mentaliteitsverandering bij het publiek. Zijn bedachtzame beleidsgerichte inbreng vond steeds gehoor. Het bestuur hoopt dat een nieuwe vertegenwoordiger van Natuurmonumenten de Bomenstichting met evenveel aandacht zal bijstaan.

Vice-voorzitter Klaas Huizinga vertegenwoordigde jarenlang, vanaf de oprichting van de Bomenstichting - als landschapsdeskundige -, Rijkswaterstaat. Op het moment dat hij de VUT-leeftijd bereikte, kon hij eindelijk zijn creativiteit kwijt in het onderwerp dat zijn hart had: bomen! Hij studeerde, keek en onderzocht, vroeg en luisterde,

schreef en fotografeerde. De medewerkers van het secretariaat konden hem vaak niet bijhouden; zijn productiviteit steeg met de jaren. Zijn bijdragen stonden geregeld in Bomennieuws of vormden discussiestukken op werkgroepvergaderin-

gen. Met het bereiken van de leeftijd van 70 jaar besloot Klaas echter, het wat rustiger aan te doen. Hij nam afscheid van het bestuur en trok zich terug. De folder 'Bomen & Bouwen' was zijn laatste bijdrage aan het welzijn van bomen in Nederland. Nou ja... laatste? Beide heren, bedankt en tot ziens!

Marjan ten Cate

Marjan ten Cate bedankt Ton Coops voor bijna 15 jaar adviseurschap. foto. Ingrid Surstedt

In dit nummer...

Klaas Huizinga en Ton Coops onderscheiden	47
De Berk	47
Boomfeestdag '88	48
Jaarverslag 1986	47
Bezuiniging bedreigt het stedelijk groen	49
Bomengids 1 - Centrum van Utrecht	49
Adoptie-Donateursdag, gezellig 'tuinfeest'	50
Bosontwikkeling - een kwestie van tijd	51
Bomen in de mythe (17)	55
Verplanten van grote bomen	56
Boekbesprekingen	57
Symposium 'Boom en Bodem'	59
Jaarverslag 1986	59
Agenda	60
Vragen	60

De Berk

Er is geen boomsoort zo algemeen bekend als de berk: zijn witte stam maakt herkenning gemakkelijk. Er komen in de wereld 60 soorten voor. In ons land zijn twee soorten inheems: de ruwe berk (*Betula pendula*) en de zachte berk (*Betula pubescens*). De ruwe berk, die het meest voorkomt, treft men vooral aan op de arme zandgronden, terwijl de zachte berk meer een boom is voor de vochtige gebieden. Ook in hun uiterlijk zijn er verschillen: de takken van de ruwe berk hangen en hebben vaak wratjes (vandaar de naam!). De takken van de zachte berk staan meer rechtop. De aanduiding 'zachte' houdt verband met de zachte beharing op de bladstelen. De stam van de ruwe berk vertoont op het onderste deel zwarte vlekken; de zachte berk heeft dit niet. Er bestaan van beide soorten erg veel bastaarden (kruisingen).

In ons land komen ook berken voor, afkomstig uit andere landen. Een bekende soort is de papierberk uit Noord-Amerika, die een opvallend witte schors heeft. Verder komen er soorten voor uit Korea, Siberië, Japan en de Himalaya. Merkwaardig is, dat de berk aan de ene kant een

De berk, jonkvrouwe van het bos.
tek.: Humphrey Bennett

boom is, die weinig eisen stelt en van alle loofbomen het meest winterhard is (het is de enige imheemse boom van IJsland en Groenland), maar aan de andere kant heeft hij maar een vrij kort leven (70 à 100 jaar) en zacht hout, dat snel verrot. Ook is hij zeer gevoelig voor schadelijke invloeden op de groeiplaats, zoals bijvoorbeeld bodemverdichting en heeft hij een gering herstellingsvermogen. Typisch een pionier dus!

De mannelijke bloeiwijze van de berk overwintert naakt, de vrouwelijke in knopvorm. De mannelijke katjes bloeien geel en hangend en worden, gezien hun vorm, wel lamstaarten genoemd.

De vrouwelijke bloeiwijze blijft groen en staat rechtop. Na bevruchting ontwikkelen zich kleine, gevleugelde nootjes.

De berk zaait zich erg gemakkelijk uit; in uw tuin kunt u de jonge plantjes soms bij tientallen aantreffen. Hij is ook een pionier, die als eerste op kale plekken verschijnt. De berk wortelt oppervlakkig, maar is desondanks moeilijk te verplanten. Wil men het toch proberen, dan moet het snel gebeuren, om te voorkomen dat de wortels uitdrogen. Het sap van de berk is vanouds bekend om zijn geneeskrachtige werking. Ik denk aan de vergruizing van nierstenen, aan verfraaiing van de huid en het bestrijden van zweren in de mond. Verder werd het gebruikt als middel tegen rheuma. Een zekere heer Dralle ontdekte, dat het in de vorm van haarlotion roos bestrijdt. Het is dus niet verwonderlijk, dat de oude Germanen en Kelten de berk als een heilige boom vereerden. Verder is bekend dat de Lappen de schors gebruiken voor het maken van jassen en beenbekleding, dat in Rusland, waar de berk erg veel voorkomt, van de schors schoenen worden gemaakt en dat in Noorwegen de schors wordt gebruikt bij het maken van dakbedekking. Wanneer ik tot slot vermeld, dat de Indianen van de schors kano's bouwden, dan zult u begrijpen, welk een belangrijke rol deze boom in de samenleving bij veel volken heeft gespeeld en vaak nog speelt.

De bijzondere eigenschappen van de schors blijken uit het feit, dat deze nog vaak intact is, terwijl het hout reeds geheel is verrot. Men heeft in turf stukjes schors gevonden, die nog geheel gaaf waren en in Siberië is versteend berkehout opgegraven, waarvan de schors nog onaangestast was. De berk vernieuwt geregeld op opvallende wijze de schors. De buitenste laag bladdert in grote vellen af, die aan papier doen denken. Bomen hebben soms gezelschap van bepaalde soorten paddestoelen, die een rol spelen bij de voedselvoorziening van die boom. Zo ziet men bij de berk vaak de welbekende rode vliegenzwam.

Een verschijnsel welke we vaak bij berken aantreffen, is de heksebezem. Dit is een takkebos, die door de werking van een schimmel uit slapende knoppen ontstaat. Vroeger dacht men, dat rondvliegende heksen hun bezems in de boom achterlieten; vandaar de naam.

Het fraaie uiterlijk van de berk bracht de Engelse dichter Coleridge ertoe, hem aan te duiden als de 'jonkvrouw van het bos'. In Rusland wordt deze boom vaak in gedichten bezongen. De boom is eigenlijk het gehele jaar door het bekijken waard: het prachtige silhouet in de winter, het tere lichtgroene blad in de lente en de goudgele bladkleur in de herfst.

J.J.C.

Boomfeestdag '88 naar later tijdstip

In 1988 wordt de Nationale Boomfeestdag gevierd op woensdag 13 april. Het Landelijk Comité Nationale Boomfeestdag heeft gekozen voor een datum in april omdat de lange winter de afgelopen twee jaar leidde tot uitstel van de Boomfeestdag. Het thema voor 1988 is: 'Een wereld vol bomen'.

Er wordt aandacht besteed aan de verschillende functies van bomen over de hele wereld, en in het bijzonder in de Derde-Wereldlanden.

De landelijke viering van de Boomfeestdag vindt volgend jaar plaats in Wageningen.

Bezuiniging bedreigt het stedelijk groen

In *Intermediair* van 17 april lazen wij het artikel 'Bezuinigen met de botte bijl' van Maurits van Rooijen. Wij geven hieronder een samenvatting.

In de vorige eeuw ontdekten veel stadsbesturen de waarde van publieke tuinen en parken, hierbij geïnspireerd door beroemde voorbeelden uit Londen en Parijs. Geleidelijk aan werden ook onze steden groener en boomrijker.

Nu wij ongeveer 100 jaar verder zijn, zal het niemand verbazen, dat veel van deze bomen rijp zijn voor een grote onderhoudsbeurt en dat veel parken en plantsoenen aan vernieuwing toe zijn. Helaas is voor deze kostbare activiteiten, waarvan de totale kosten worden geschat op twee miljard gulden, in de loop der jaren geen of onvoldoende geld gereserveerd.

Juist in een tijd, dat men allerwege geluiden hoort over de noodzaak van flinke bezuinigingen in de gemeentelijke groene sektor, is er dus veel extra geld nodig! In deze moeilijke situatie vragen velen zich af, wat de gevolgen zullen zijn voor het stedelijk groen, en wordt er gevreesd, dat te gemakkelijk de botte bijl zal worden gehanteerd.

Hierbij wordt erop gewezen, dat groen niet alleen dient tot versiering. Er zijn o.a. ook duidelijk economische factoren in het spel. Groen maakt de woonomgeving aantrekkelijker en daardoor de grond meer waard. Groen is vanouds een teken van welstand geweest en nog steeds doet groen goed verkopen. Verder bevordert groen de volksgezondheid en biedt mogelijkheden tot ontspanning en vrijetijdsbesteding. Ondoordachte bezuinigingen kunnen dus veel schade aanrichten.

Om de te maken kosten te drukken, wordt o.a. ge-

dacht aan de mogelijkheid, groen door particulieren te laten adopteren. Verder bestaat nu ook de neiging, stukken openbaar groen te bestemmen

tot bouwterrein, zoals ook in het verleden talloze landgoederen op deze wijze van bestemming zijn veranderd.

Hoe het ook zij: geld voor groot onderhoud en vernieuwing is er niet. Tenzij de beleidsmakers andere prioriteiten gaan stellen, ervan uitgaande, dat groen geen luxueus gebruiksgoed is, maar dat al die bomen, struiken enz. ook economische fundamente hebben. Want groen is nog steeds goud waard!

J.J.C.

Bomengids 1 - Centrum van Utrecht

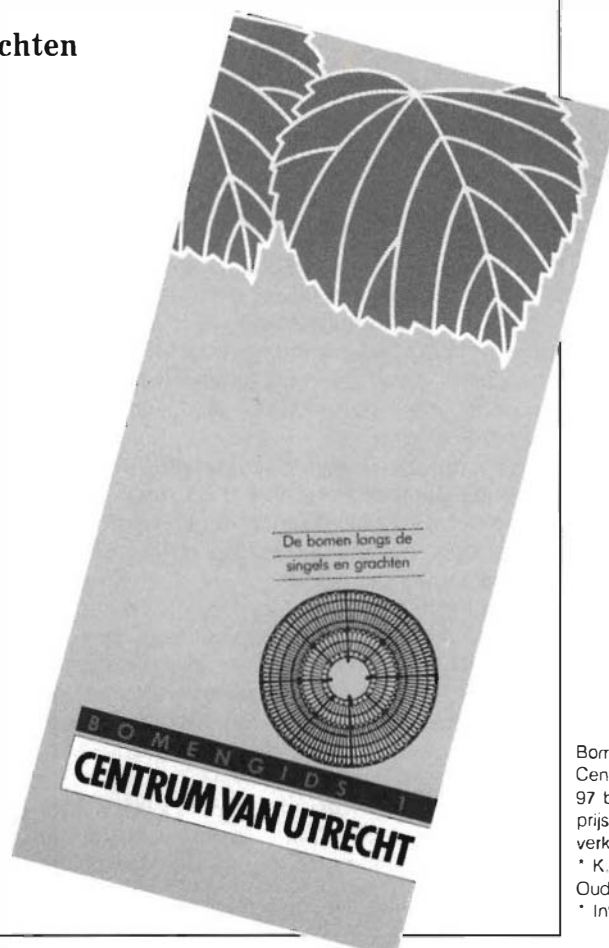
De Bomen langs de singels en grachten

Tijdens de officiële opening van de 'Open Dagen' in Utrecht, georganiseerd door de Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging ter gelegenheid van haar 85-jarig bestaan, werd het eerste exemplaar van de 'Bomengids - Centrum van Utrecht' uitgereikt aan de wethouder van milieuzaken, de heer W.P.Chr. van Willigenburg. Het goed verzorgde gidsje geeft een beschrijving van twee bomen-wandelroutes langs de oude singels en grachten van het centrum van Utrecht. Route 1 voert langs de Stadsbuitengracht (Geertebolwerk) en Oude Gracht met vertrek en aankomst op de Mariaplaats. Route 2 begint op het Domplein en loopt via de Kromme Nieuwe Gracht naar het Lucasbolwerk en dan langs de Stadsbuitengracht naar de Tolsteegbrug en terug naar de Dom via de Nieuwe Gracht.

De bomen langs de route zijn door de gemeente Utrecht voorzien van genummerde bordjes. De nummers zijn terug te vinden in het gidsje. Per nummer is een uitgebreide boombeschrijving opgenomen. In totaal worden 34 boomgeslachten behandeld.

Voor een ieder die eens kennis wil maken met het oude hart van Utrecht met veel monumentale gebouwen en oude bomen zijn de routes van harte aan te bevelen, maar neem er wel de tijd voor!

F.R.M.

Bomengids 1 -
Centrum Utrecht
97 blz.; zw foto's
prijs f 4,-
verkrijgbaar bij o.a.
* K.N.N.V.-winkel
Oude Gracht 237, Utrecht
* Informatiecentrum Utrecht

Adoptie-Donateursdag, gezellig 'tuinfeest'

Dat was dit voorjaar toch wel opvallend. Het enige mooie weekend van mei organiseerde de Bomenstichting haar voorjaarsdonateursdag en werd de vierde boom geadopteerd. Beide evenementen vonden op zaterdag de 23e plaats rond Kasteel Amerongen in de provincie Utrecht.

Boomverzorger Harry van Emden aan het werk in de adoptie-eik.

Bestuurslid van Stichting Kasteel Amerongen, de heer Wouda, ontvangt een tekening van de adoptieboom, gemaakt door Humphrey Bennett.

Henk van Scherpenzeel geeft uitleg over het gebruik van klimtouwen. Deze 'scheepstros' stamt uit vroeger jaren en is in de boomverzorging niet meer in gebruik.

foto's: Domien Driessen

De heer A.G. Voorhoeve, stafmedewerker van de Praktijkschool Arnhem, hield een boeiende lezing over de afgrenselingsreactie die in levende bomen optreedt na verwonding. Voor velen was het de eerste maal dat men daadwerkelijk kennis maakte met de nieuwe theorieën in de boomverzorging.

Tijdens de lezing waren leden van de Kring Praktiserende Boomverzorgers (K.P.B.) reeds begonnen met het installeren van de klimtouwen in de 30 meter hoge eik, die die middag zou worden opgeknapt en geadopteerd.

Na de lunch stond voor de donateurs een rondwandeling door de kasteeltuin op het programma en gingen de boomverzorgers aan de slag. Uit de gezonde, vitale eik werd dood hout verwijderd dat gevaar zou kunnen opleveren voor wandelaars. Om ongeveer half drie vond de ondertekening plaats van de adoptie-overeenkomst tussen de eigenaar van de boom, de Stichting Kasteel Amerongen, vertegenwoordigd door bestuurslid de heer van Ommeren en de Bomenstichting.

Marjan ten Cate ondertekende als secretaris van het bestuur namens de Bomenstichting. Een cameraploeg van de NOS onder leiding van Peter de Ruijter maakte opnamen voor een programma van Gewest tot Gewest over de inventarisatie van waardevolle bomen in de provincie Utrecht.

Dit programma werd op 24 juni j.l. uitgezonden. Donateurs en overige belangstellenden hadden intussen een plaatsje gevonden op het grasveld rondom de boom, vanwaar ze een schitterend zicht hadden op de werkzaamheden hoog in de kroon. Belangstellenden konden een demonstratie bijwonen van K.P.B.-leden Jack Klijnstra en Henk van Scherpenzeel over respectievelijk: het belang van bodemanalyse bij boomonderhoud/verzorging en de werking van klimuitrusting en het belang van veiligheidseisen.

Piet Steltman, hoofd van de afdeling In- en Externe Betrekkingen van S.B.B. onthulde om ongeveer 4 uur het bord dat aan de eik de herkenbaarheid van adoptieboom geeft en hield een pleidooi voor praktisch natuurbehoud. Dit heeft immers meer effect dan erover praten, mooie (foto)boeken lezen en naar natuurprogramma's op T.V. kijken. Hij vond de adoptie een goed voorbeeld van daadwerkelijke actie tot behoud van de natuur. Hiermee werd tevens de geslaagde dag afgesloten.

F.R.M.

